

УДК 336.71

Рудой В.М.

кандидат економічних наук,
керуючий партнер «NTD груп» в Україні**ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

У статті розглянуто підходи до питання сутності глобалізації та її впливу на національну економіку. Визначено деструктивний вплив глобалізації на інвестиційну діяльність в Україні. Окреслено найбільш важливі аспекти взаємозв'язку між інвестиційною позицією країни в глобальній економіці та рівнем розвитку діяльності інвесторів в Україні. Значну увагу приділено оцінці стану та тенденцій, що сформували низьку оцінку інвестиційної привабливості України. Обґрунтовано напрями активізації інвестиційної діяльності в Україні в умовах глобалізації.

Ключові слова: глобалізація, інвестиції, інвестиційний процес, інвестиційна політика, інвестиційна активність, залучення інвестицій, національна економіка.

**ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЕ
ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ**

Рудой В.М.

В статье рассмотрены подходы к вопросу сущности глобализации и ее влияния на национальную экономику. Определены деструктивное влияние глобализации на инвестиционную деятельность в Украине. Отображены наиболее важные аспекты взаимосвязи между инвестиционной позицией страны в глобальной экономике и уровнем развития деятельности инвесторов в Украине. Значительное внимание уделено тенденциям формирования низкой оценки инвестиционной привлекательности Украины. Обоснованы направления активизации инвестиционной деятельности в Украине в условиях глобализации.

Ключевые слова: глобализация, инвестиции, инвестиционный процесс, инвестиционная политика, инвестиционная активность, привлечения инвестиций, национальная экономика.

**THE EFFECT OF GLOBALIZATION
FOR DEVELOPMENT INVESTMENT ACTIVITIES IN UKRAINE**

Rudoy V.

The article deals with approaches to the question of the essence of globalization and its impact on the national economy. The destructive influence of globalization on investment activity in Ukraine is determined. The most important aspects of the relationship between the investment position of the country in the global economy and the level of activity of investors in Ukraine are outlined. Considerable attention is paid to the assessment of the state and trends that have formed a low rating of Ukraine's investment attractiveness. The directions of activization of investment activity in Ukraine in the conditions of globalization are substantiated.

Keywords: globalization, investment, investment processes. investment policy, investment activity, bringing in of investments, national economy.

Постановка проблеми. Одним із домінуючих еволюційних процесів, що впливають на діяльність будь-яких бізнес процесів держави є розвиток інвестиційної діяльності, а глобалізація, відіграє тут всеохоплюючий характер яка найбільш впливає на економічне зростання та розвиток національної фінансової системи. Саме інтеграція в європейський економічний простір декларується як визначальна мета вітчизняних реформ в економічній сфері, а регуляторний досвід ЄС активно запозичується в Україні. Підхід до формування інвестиційної діяльності в Україні в умовах глобалізації, передбачає скасування необґрунтованих перешкод інвестування активів інвесторів в іноземні активи за рахунок їх валютної та глобальної диверсифікації.

Підкреслимо, що процес глобалізації викликає неоднозначні оцінки в наукових колах щодо своїх кількісних та якісних параметрів, форм прояву та наслідків для глобальної та національних економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання впливу глобалізаційних процесів на інвестиційну діяльність перебувають в центрі уваги багатьох вітчизняних та закордонних вчених. На даний час сформована досить вагома теоретична та прикладна база, зокрема, в частині вибору інвестиційних активів, формування та управління портфелем інвестицій. Зокрема, слід відзначити роботи наступних зарубіжних вчених – У. Баффетт, З. Боді, Е. Брігхем, Р. Брейлі, Дж. Гелбрейта, Б. Джордана, А. Кейна, А. Маркуса, С. Майерса, М. Міллера, Т. Коупленда, Дж. Стігліца, Ф. Фабозці, Г. Харрісона, та ін. Українська наука за період незалежності теж зробила вагомі кроки на шляху дослідження цієї проблематики. Загальні наукові підходи до сутності інвестиційної діяльності розглядалися Д. Казиміром, Ю. Коваленко, Д. Лук'яненко, Д. Леоновим, А. Пересадою, А Череп [9], Н. Шелудько, А. Шпанко. Не заперечуючи в цілому значимості робіт вказаних

авторів зауважимо, що динамізм національної економіки залишають значний потенціал для подальших наукових досліджень у цьому на напрямку.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження особливостей глобалізаційних процесів та визначення їх впливу на інвестиційну діяльність в Україні.

Вклад основного матеріалу дослідження. Роль міжнародного фактору визначається впливом глобалізації світової фінансової системи, уніфікацією регуляторних підходів, поширенням міжнародних стандартів надання та споживання фінансових послуг. Аналізуючи найбільш поширені в науковій літературі підходи до питання сутності глобалізації та її наслідків [1; 2], підкреслимо кілька важливих моментів, які, на наш погляд, визначають необхідність дослідження цього питання в контексті розвитку інвестиційної діяльності в Україні:

1. Абсолютна більшість дослідників визнають, що глобалізація є процесом об'єктивним та невідворотнім, відповідно, намагання окремих учасників ринку мінімізувати її вплив на власну діяльність приречені на невдачу.

2. Найбільш ясним та зрозумілим наслідком глобалізації є формування єдиного фінансово-економічного простору (тобто, першочерговими визнаються економічні процеси, навіть, насамперед, фінансові) під впливом розвитку комп'ютеризації, засобів зв'язку та інформаційних технологій.

3. Зростає взаємозалежність як національних економік, так і їх окремих секторів, наслідком чого є підйом, а інколи і руйнування національного державного суверенітету.

4. Відповідно, держава та учасники ринку в процесі взаємодії повинні намагатися максимізувати вигоди від глобалізації та мінімізувати її деструктивний вплив. Тільки за таких умов можливим є стабільний розвиток національної економіки країни в цілому та її окремих сегментів, посилення рівня міжнародної конкурентоспроможності.

Екстраполюючи наведені характеристики глобалізації на інвестиційну діяльність та перспективи її розвитку в Україні, можна виділити кілька найбільш важливих, аспектів, представлених наступним чином (рис. 1).

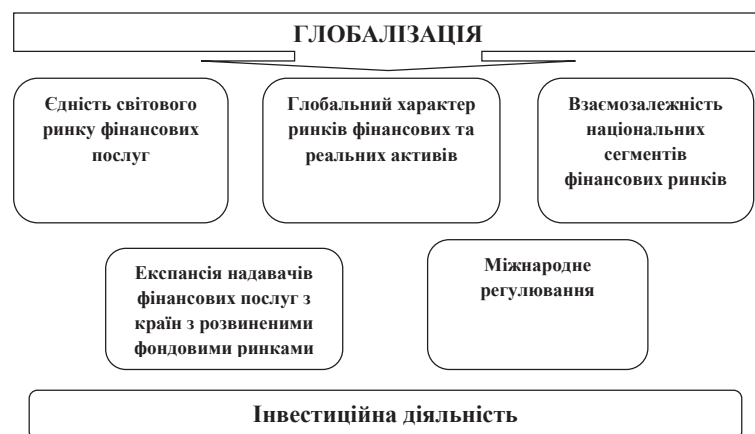

Рис. 1. Сутнісні характеристики глобалізації для інвестиційної діяльності

Джерело: власні дослідження

Розглянемо наведені на рис.1 характеристики в розрізі вітчизняної фінансової системи та активізації інвестиційної діяльності. Об'єктивно, виділені чинники впливу глобалізації на інвестиційну діяльність в Україні різні за своєю природою та каналами впливу на ринок фінансових послуг України. Тому важливо не тільки оцінити такий вплив, але й використати такі оцінки для визначення перспектив розвитку інвестиційної діяльності в Україні в умовах посилення глобалізації.

Єдність світового ринку фінансових послуг. На наш погляд, процес формування єдиного світового ринку фінансових послуг доцільно розглядати, насамперед, в контексті діяльності надавачів фінансових послуг-нерезидентів на фондовому ринку України. Формалізовано форми виходу нерезидентів на вітчизняний фондовий ринок можна представити так:

- по-перше, діяльність нерезидентів на національних ринках фінансових послуг окремих країн шляхом створення, відокремлених підрозділів, філій і т.п. (заснування);

- по-друге, через входження нерезидентів до структури власності осіб, які здійснюють управління активами інституційних інвесторів, шляхом купівлі випущених ними титулів власності (акцій, часток і т.п.);

- по-третє, ведення транскордонної економічної діяльності на ринку фінансових послуг інших країн.

Зауважимо, що саме у сфері формування єдиного ринку найбільш яскраво проявляється конфліктний характер сучасної глобалізації, її протиріччя та диспропорції. З одного боку, утворюються міжнаціональні ринки, на яких скасовуються ті чи інші обмеження на надання певних фінансових послуг, з іншого – стосовно виділених форм виходу нерезидентів на національні ринки фінансових послуг зберігаються певні регуляторні обмеження з боку держави.

Глобальний характер ринків фінансових та реальних активів та взаємозалежність національних сегментів глобального ринку. Сучасний світовий фондовий ринок на початку XXI сторіччя фактично перетворився на єдине середовище, в якому в безперервному режимі взаємодіють мільйони суб'єктів. Подібна тіснота зв'язку визначає особливості інвестиційної діяльності: по-перше, в частині зростання можливостей транскордонного інвестування з метою формування оптимального портфеля активів; по-друге, через необхідність вибору активів, множина яких не обмежується національними сегментами, а є значно ширшою, і включає в себе ті з них, що обертаються на закордонних ринках; по-третє, з врахуванням особливих взаємозв'язків між окремими національними фондовими ринками.

Міжнародне регулювання. Глобалізація висуває жорсткі вимоги і завдання стосовно регулювання інвестиційної діяльності у значний рівень міжнародного співробітництва. В Україні надзвичайно актуальним завданням є прийняття та запровадження певних стандартів надання фінансових послуг, для яких є взірцем аналогічні стандарти розроблені цілим рядом міжнародних організацій (Банком міжнародних розрахунків, Міжнародним валютним фондом, Світовим банком і т.д.).

Експансія надавачів фінансових послуг з країн з розвиненими фондовими ринками. Важливий аспект глобалізації – наявність у складі активів інвесторів фінансових інструментів, що емітовані нерезидентами.

На наш погляд, інвестування у цінні папери нерезидентів необхідно розглядати дещо ширше: по-перше, в умовах обмеженої кількості інвестиційно привабливих фінансових інструментів в Україні такі інвестиції дають можливість покращити параметри портфеля; по-друге, подібні інвестиції засвідчують активну інвестиційну позицію вітчизняних інституційних інвесторів на глобальному ринку, сприяють їх перетворення на активного суб'єкта глобалізації.

Саме другий аспект, на наш погляд, недостатньо активно обговорюється в Україні, що, на наш погляд, фактично мінімізує можливості експансії вітчизняних інституційних інвесторів на зовнішніх ринках. З нашої точки зору, між інвестиційною позицією країни в процесах у глобальній економіці та рівнем розвитку інституційних інвесторів існує чіткий зв'язок, який пояснюється важливим місцем цих фінансових інститутів в економічній експансії.

Можна зробити кілька важливих висновків щодо взаємозв'язку між інвестиційною позицією країни в глобальній економіці та рівнем розвитку інвестиційної діяльності:

- на сучасному етапі розвитку діяльність інвесторів перетворилася в надзвичайно важливий механізм економічної експансії з боку розвинених країн на інші ринки;

- існує прямий зв'язок між рівнем розвитку системи інвесторів (зокрема, сконцентрованими активами) в окремій країні та її позицією в глобальних інвестиційних процесах;

- активізація експансії інвестиційної діяльності на закордонні ринки є прямим наслідком мінімізації обмежень на інвестування в цінні папери, емітовані нерезидентами, та зняття інших обмежень на проведення трансграничних операцій інвесторами.

До головних проблем, що сформували низьку оцінку інвестиційної привабливості України, належать: різкі зміни зовнішньополітичної орієнтації держави наприкінці 2013 року; відсутність надійної системи гарантування захисту прав інвесторів та акціонерів; ускладнений доступ підприємств до отримання кредитних ресурсів через несприятливі умови кредитування; високі відсоткові ставки та ризики банківського сектора; значний рівень податкового навантаження. Як свідчення цього, на початку 2015 року рейтингове агентство «Moody's» [7] знизило довгостроковий суверенний кредитний рейтинг України до «високо спекулятивного», що лише на один щабель вище від рівня дефолту, і супроводило його вкрай негативним прогнозом. Агентства «FitchRatings» [6] та «Standard&Poor's» [6] знизили кредитний рейтинг платоздатності України за довгостроковим боргом в іноземній валюті до безпрецедентного найнижчого рівня. Отже, зараз Україна має найнижчий

рейтинг серед усіх країн, для яких «Standard&Poor's» [6] здійснює рейтингування. Варто зазначити, що Україна була інвестиційно привабливою до 2014 року. Нагромаджений обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну впродовж 2014 року скоротився з 57 млрд. дол. до 45,9 млрд. дол., тобто більше, ніж на 11 млрд. дол. При цьому чистий вплив інвестицій у 2014 році становив близько 1 млрд. дол., а скорочення через девальваційні очікування – близько 10 млрд. дол. [3].

Обсяг залучених в Україну прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку на 01.10.2016 р. становив 45,2 млрд. дол., або +2,6 млрд. дол. До показника на початок минулого року, у тому числі з країн ЄС залучено 33,2 млрд. дол. або +0,8 млрд. дол. У розрахунку на одну особу на одну особу населення обсяг прямих інвестицій становив 1058,0 дол. (на 01.10.2015 р. – 1026,1 дол.) (рис. 2).

На подальший розвиток інвестиційної діяльності впливає створення сприятливих умов інвесторам шляхом забезпечення стабільності у ресурсо- та енергомісткому виробництві, розвитку добувної промисловості, розбудові агропромислового сектору, підвищеному рівні інноваційного виробництва, розвитку інфраструктури, збалансування фінансового сектору та реальної економіки.

Варто відзначити те, що інвестиційної привабливості набудуть проекти високотехнологічних і наукомістких технологій, пов'язані з такими сферами діяльності: напівпровідникові технології (графічні процесори, напівпровідникові прилади, цифрова та аналогова електроніка, домашня радіоелектронна апаратура); логістичні термінали (оптові бази, авіап перевезення, контейнери); легка промисловість (текстиль з унікальними характеристиками); медичні технології (високотехнологічні палати, телемедицина); біотехнології (синтетичні речовини, ГМО); машинобудування (автомобілебудування, роботизовано безпілотні транспортні засоби, приладобудування, прилади для друку, лазерні технології, енергетичне обладнання, термальні процеси); хімічна промисловість (гумові вироби, скляні вироби); харчова промисловість (інтернет-мага-

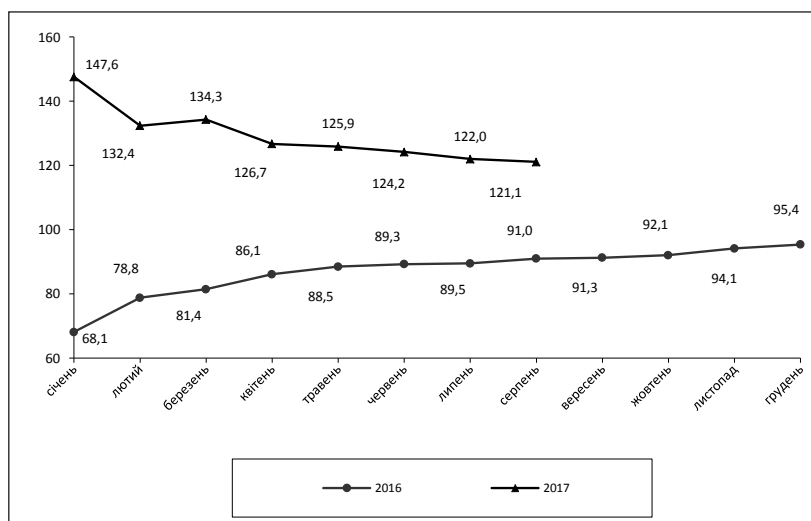

Рис. 2. Темпи зростання (зниження) експорту товарів (у % до відповідного періоду попереднього року, нарастаючим підсумком)

Джерело: [3]

зани, зокрема й доставка за допомогою безпілотників); інформаційно-комунікаційні технології (дистанційний контроль, промисловий контроль, бізнес додатки, кабельні технології, хмарні технології, супутникові технології) [7].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, саме неоднозначність глобалізації, її складний та «мозаїчний» характер ускладнюють аналіз впливу на розвиток інвестиційної діяльності в Україні. Основні напрями активізації інвестиційної діяльності на яких необхідно сконцентрувати регуляторні можливості державі: по-перше, формування інвестиційного іміджу та правової стабільності; по-друге, підвищення рівня інформаційної прозорості та політики конкуренції інвестиційної діяльності; по-третє, створення пільгових умов для вітчизняних інвесторів шляхом реалізації програм державної фінансової підтримки. При цьому досягнення максимального ефекту від реалізації обгрун-

тованих заходів можливе тільки у разі комплексного підходу, орієнтованого на паралельне вирішення існуючих проблем.

Незважаючи на невинні процеси глобалізації та інтернаціоналізації спостерігаються суттєві розбіжності в інструментарії державного регулювання, які визначаються, насамперед, історичними факторами та прагматичними підходами до інвестиційної діяльності. Проста екстраполяція вироблених у будь-якій країні норм та правил, так само як і використання напрацьованої практики не дасть бажаного результату – зважаючи на суттєві відмінності в умовах, в яких здійснюється інвестиційна діяльність. Відповідно, з погляду перспектив активізації вказаного сегменту діяльності в Україні, найбільш прийнятним варіантом є підтримка та створення власного механізму розвитку інвестиційної діяльності з максимальним врахуванням особливостей розвитку національної економіки.

1. Бланк И. А. *Инвестиционный менеджмент* / И. А. Бланк. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 448 с.
2. Боди З. *Принципы инвестиций* / З. Боди, А. Кейн, А. Дж. Маркус. – 4-е изд. – М. : Вильямс, 2002. – 982 с.
3. *Державна служба статистики. [Електронний ресурс].* – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/or_ks_2016.htm
4. *Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015 : нац. доп. / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.].* – К. : НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.
5. *Офіційний веб-сайт аналітичної компанії Standard&Poor's [Електронний ресурс].* – Режим доступу: http://www.standardandpoors.com/en_US/web/guest/home
6. *Офіційний веб-сайт Міжнародного агентства Fitch Ratings [Електронний ресурс].* – Режим доступу : <https://www.fitchratings.com/>
7. *Офіційний веб-сайт Міжнародного рейтингового агентства Moody's [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <https://www.moody.com/>
8. *Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави : нац. доп. / О. І. Амоша [та ін.]; заг. ред. В. М. Гець [та ін.]; НАН України. Секція суспільних і гуманітарних наук.* – К. : НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.
9. Череп А. В. *Інвестиційна діяльність України: стан та шляхи активізації* / А. В. Череп, Г. І. Рурк // *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво.* – 2011. – № 3. – С. 48–52.
10. *World Integrated Trade Solution.* – *The World Bank (2015) [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/topic/trade>

E-mail: rudoy@ukr.net